

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 32.

Lördagen den 27 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till uppsättningskostnad för Blekinge bataljon.

Denna kongl. proposition blef härefter föredragen och på begäran bordlagd.

Fortsattes behandlingen af särskilda utskottets utlåtande n:o 1, anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet samt afgifna motioner i ämnet.

1 punkten.

Utskottets förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

6 §.

Mom. b), c) och d).

Afslogos.

Öfriga delar af utskottets lagförslag.

Afslogos.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom Kammarens föregående beslut.

2 och 3 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ifrågasatt
tillägg till §
25 riksdags-
ordningen.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8 i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 riksdagsordningen.

Herr Claëson: Varm vän af det hufvudsakliga syftet med motionen, är jag för min del fullt öfvertygad att människosnillet mäktar åstadkomma vida svårare ting än att å 25 § i riksdagsordningen gifva en mera tillfredsställande lydelse än den nuvarande, hvilken på grund af senare tidens erfarenhet blifvit af allmänna meningen utdömd. Jag skulle därför högeligen beklaga, om kammaren nu godkände konstitutionsutskottets för andra gången uttalade *non possumus*, hvilket i följd af hvad jag nyss nämnt, för mig har stark biklang af *non volumus*. Att med tillhjälp af grundlagen ett fåtal väljande, ja, såsom det visat sig, till och med en enda väljande kan tillsätta en person såsom riksdagsman, hvilken hundra-, ja tusentals andra anse aldeles olämplig att representera valkretsen, det är en orimlighet, ett gyckelspel, hvarpå vår riksdagsordning icke vidare bör bjuda vårt folk, och att Riksdagens kamrar hafva denna mening, visade de båda två vid förra riksdagen. Denna kammare antog då ett förslag till skrifvelse om ändring af 25 § riksdagsordningen, som jag tog mig friheten framställa. Andra Kammaren åter antog ett annat förslag, som var afgifvet i liknande syfte, men olyckan var att de båda förslagen icke hade samma lydelse, och därför ledde dessa beslut icke till något resultat.

Konstitutionsutskottets skäl för afslag äro hufvudsakligen desamma, som anfördes förra gången och som redan då bemöttes dermed, att, hvad afseende de än kunde anses förtjena, de likväl icke borde medföra den verkan att alls intet åtgjordes. Hvad nu sist anförda skälet i betänkandet beträffar, så tror jag att det är helt och hållet nytt. Utskottet säger nemligen: »Så t. ex. kan en valförrättare olagligt kassera röstsedlar i afsigt att bereda en person, som vid det första valet icke var valbar, tillfälle att förskaffa sig behörighet i sådant afseende, för att vid det senare valet kunna väljas; och i samma syfte kunna valmännen vid det första valet rösta på en obehörig person och sedan i besvärsväg få dennes val upphäfdt, hvar efter de vid det senare valet gifva sina röster åt en annan person, som under tiden blifvit valbar».

Så förfallet är dock icke enligt min tanke vårt svenska folk, att icke det är att se spöken på ljusa dagen att uppställa sådana skrämskott mot förbättring af grundlagarne. De framställda fallen vitna om en så grof oredlighet såväl hos valförrättaren som hos de väljande, att man icke har rätt att förutsätta något sådant. I afseende å motionen anser jag i likhet med utskottet, att motionären gått längre än förhållandena ovilkorligen kräfva. Jag är ense med utskottet i den delen att, om t. ex. de vid ett riksdagsmannaval afgifna röster vore så fördelade, att en person erhöll flera röster än två andra och de å de båda sistnämnda afgifna rösterna kasserades, så finnes icke något skäl att icke förklara den tredje personen, som erhållit de flesta rösterna, vald, lika väl om de öfriga rösterna varit huru olagligen afgifna som helst. Icke heller kan jag finna något orätt

deri, att en myndighet, som vid pröfning af besvär öfver riksdagsmannaval anser att några röster bort kasseras, förklarar att den, som efter denna kassering erhållit de flesta rösterna, är lagligen vald. Då frågan förra gången var före, föreslog jag, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och om möjligt till nästa Riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i riksdagsordningen, att de af motionären påvisade oegentligheter varda afhjelpade, hufvudsakligen i den rigtning motionären anvisat.

Det anmärktes då af någon mot denna skrifvelse, att en dylik skrifvelse borde vara noga preciserad, och att detta icke i tillräcklig grad var fallet, torde måhända, hafva bidragit till att skrifvelseförslaget föll på ett par röster i Andra Kammaren. Jag ändrar derfor nu mitt förra yrkande derhän, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till nästa Riksdag framlägga förslag till sådan ändring i § 25 riksdagsordningen, att, om vid riksdagsmannaval afgifna valseklar till större antal än hälften förklarar ogilda och det ej visar sig att detta förhållande icke inverkar på valets utgång, nytt val skall anställas». En sådan skrifvelses innehåll står nästan i full öfverensstämmelse med den reservation, som afgifvits af en ledamot af konstitutionsutskottet, herr Alin.

Herr vice talmannen: Efter min uppfattning är den tillämpning 25 § riksdagsordningen fått, hvarigenom auktoriteterna förklarar den vara vald till riksdagsman, som icke är annat än minoritetens kandidat, så fullkomligt stridande emot det representativa statsskickets natur, att jag icke ansett mig kunna underlåta att nu för andra gången derpå fästa Riksdagens uppmärksamhet. Jag har ansett mig dertill hafva så mycket större skäl, som min motion förra riksdagen hade den framgång, att denna kammar beslöt en sådan skrifvelse, som den, hvarom nyss erinrats, och detta skrifvelseförslag var ganska nära att i riksdagens Andra Kammare äfven vinna majoritet. Att konstitutionsutskottet nu stannat vid samma beslut som förra gången, var icke oväntadt, ehuru ett sådant förhållande för en motionär innebär något beklagligt, emedan det ju ligger i sakens natur att, då det är fråga om en grundlagsredaktion, behöfver en enskild motionär allt för väl det stöd, han kan erhålla af utskottet, och den pröfning hans förslag så i sak som form der kan erhålla. Då det emellertid visat sig, att det icke är möjligt att vinna något intresse inom konstitutionsutskottet för denna i konstitutionelt hänseende så viktiga fråga, återstår för mig icke annat än föreslå, att Riksdagen genom ett skrifvelseförslag till Kongl. Maj:t måtte bereda sig tillfälle att erhålla ett fullständigt och i alla delar väl granskadt förslag, att sedermera underställas den ytterligare pröfning, som tillkommer Riksdagen. Jag skulle gerna sett om detta förslag varit lika omfattande som förlidet är, men, då betänkligheter uppstått och det förslag herr Claësson väckt åtminstone tillfredsställer det hufvudsakligaste och viktigaste, som jag åsyftat, anhåller jag få förena mig med honom i hans yrkande.

Herr Bergius: Jag ber att få förutskicka den anmärkningen att, såsom gällande riksdagsordning blifvit tillämpad, hafva i många

*Ifrågasatt
tillägg till §
25 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
tillägg till §
25 riksdags-
ordningen.
(Forts)*

fall, då fel eller försummelse af valförrättarne vid riksdagsmannaval blifvit begångna, nya val föreskrifvits. Genomläser man de juridiska tidskrifterna, finner man att nya val föreskrifvits:

då obehöriga personer fått deltaga i riksdagsmannaval och icke utrönas kunnat, på hvilken de flesta lagligen afgifna rösterna fallit;

då obehöriga personer fått deltaga i elektorsval och detta kunnat inverka på valets utgång;

då vid elektorsval röstsedlar obehörigen kasserats, och sådant kunnat inverka på valets utgång;

då felaktighet med afseende å valets kungörande egt rum, såsom att tiden för valet icke blifvit behörigen kungjord eller domhafvandes kungörelse icke innefattat uppgift om orten, hvarest valen inom de särskilda kommunerna skulle företagas;

då vid valförrättningen icke funnits att tillgå sådan röstlängd, som omförmäles i 17 § riksdagsordningen, utan valet företagits med ledning blott af de för kommunen upprättade taxeringslängder, deri ingen anteckning förekommit om dem, hvilka enligt 14 § riksdagsordningen tillkommit valrätt;

då en del valsedlar icke aflemnats till valförrättaren af de röstande personligen, utan gått genom andra personers händer, innan de till valbordet framkommit;

angående det näst sista fallet finnes en anteckning i högsta domstolens minnesbok, i fråga om ett mål, som år 1883 af högsta domstolens begge afdelningar samfaldt afgjordes.

Bifall till motionärens förslag skulle medföra en betydlig utsträckning af nya val, hvilka komme att ega rum i många fall, då, enligt utskottets förmenande, en sådan åtgärd ej är behöflig eller lämplig. Utskottet har i detta afseende anført några exempel, på hvilka jag ber att få fästa uppmärksamheten.

Om vid ett riksdagsmannaval A. erhållit 150 röster samt B. och C. hvardera 100 röster och alla dessa röster ega giltighet, så skulle ett sådant val, enligt motionärens förslag, blifva bestående, likasom också i händelse de röster som tillfallit A. och B. äro giltiga, men de på C. afgifna röster kasseras. Om deremot någon anmärkning icke förekommer mot giltigheten af A:s röster, men de på B. och C. afgifna röster i följd deraf att dessa icke äro valbara eller af annan orsak kasseras, så skulle, enligt motionärens förslag, nytt val ega rum. Det kan dock enligt min åsigt icke vara lämpligt att stadga ett olika förfaringssätt i dessa fall.

Vidare har utskottet mot motionärens förslag erinrat, att fel, som af valförrättare begås, ofta äro af den beskaffenhet att de, utan att nytt val företages, kunna afhjelpas derigenom att högre myndighet undanrödjer det origtiga beslutet och förklarar den vald, som erhållit de flesta giltiga rösterna. Om t. ex. en person erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, men dessa utan laga skäl kasseras, bör en sådan oriktig kassering kunna af högre myndighet rättas utan att nytt val anställas. Har en valförrättare verkställt en felaktig sammanräkning af rösterna, kan naturligtvis äfven en dylik felaktighet enklast afhjelpas derigenom att den högre myndigheten rättar den felaktiga sammanräkningen. Att i dessa fall anställa nytt val vore,

så vidt jag förstår, ganska olämpligt. Om en valförrättare begått det felet att låta obehöriga personer deltaga i riksdagsmannaval, och det kan utrönas på hvilken eller hvilka de obehörige röstat, så kan ju en sådan felaktighet lättast afhjelpas derigenom att de af obehöriga personer afgifna röster icke tagas i beräkning.

Enligt motionärens förslag skulle emellertid i sistnämnda tre fall nytt val ega rum.

Är åter det fall för handen, att obehöriga personer fått deltaga i valet, och icke utrönas kan, på hvilken de flesta lagligen afgifna rösterna fallit, så har, såsom jag nyss nämnt, nu gällande riksdagsordning blifvit af den högsta dömande myndigheten så tillämpad, att nytt val skall ega rum. För detta fall erfordras således icke någon ny föreskrift i den af motionären antydda rigtning.

Det är af dessa och öfriga af utskottet anförda skäl som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Alin: Såsom synes af den reservation, som finnes bifogad utskottets betänkande, har jag icke kunnat instämma i det slut, hvar till utskottet kommit. Jag står nemligen i principiellt hänseende på alldeles samma ståndpunkt som den högt ärade motionären, med hvilken jag dock icke kunnat instämma i fråga om affattandet af den bestämmelse, som skulle bifogas 25 § riksdagsordningen. Jag anser nemligen att, för den händelse, att ett val skall upphävas, därför att mer än hälften af de afgifna röstsedlarne kasserats, denna röstkassering skall hafva inverkat på valets utgång. Vidare synes mig en dylik bestämmelse icke vara nödvändig i fråga om elektorval, då sådana endast i undantagsfall äro af beskaffenhet, att dervid möjligen förekommande oegentligheter inverka på riksdagsmannavalets utgång.

Jag anser därför att man skulle kunna inskränka sig till att vid 25 § riksdagsordningen foga en bestämmelse, rörande huru förhållas skall i händelse vid riksdagsmannaval mera än hälften af de afgifna rösterna ogillats och detta utöfvat inflytande på valets utgång.

Det afsedda ändamålet tror jag lätt skulle kunna vinnas derigenom att man till 25 § riksdagsordningen fogade ett tillägg af följande lydelse: »Äro valsedlar till större antal än hälften ogilde och finnes det inverka på valets utgång, varde valet upphäfdt och nytt val anstaldt».

För att få en sådan bestämmelse till stånd, kan det väl knappast vara nödvändigt att ingå till Kongl. Maj:t med någon skrifvelse, utan ändamålet torde lika väl kunna vinnas, om kammaren beslutar att återremittera frågan till konstitutionsutskottet i syfte att få ett tillägg till 25 § riksdagsordningen af den lydelse, jag nyss angifvit. I händelse jag hade anledning att antaga, att ett dylikt yrkande skulle vinna understöd, skulle jag framställa yrkande på en återremiss i detta syfte, men tills vidare inskränker jag mig till det yttrande, jag nu afgifvit, utan att för närvarande framställa något yrkande.

Herr Rundbäck: Ordföranden i konstitutionsutskottet har redan redogjort för de skäl, som tala för utskottets förslag. Jag ber nu

*Ifrågasatt
tillägg till §
25 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
tillägg till §
26 riksdags-
ordningen.
(För 18.)*

att få tillägga några ord, för att uppvisa ett och annat, som synes mig tala *mot* motionärens framställning. Jag har nemligen af skyldiga aktning för den högt ärade motionären gjort mitt bästa för att se saken ur samma synpunkt som han sjelf, men har dock ingalunda kommit till samma uppfattning som han. Motionären utgår derifrån, att riksdagsordningens allmänna syfte är, att majoriteten i en valkorporation alltid skall vara den bestämmande vid riksdagsmannaval. Men då från den regeln stundom kan ske en afvikelse, beroende derpå att öfverklagade val pröfvas och afgöras af våra domstolar, hvarigenom det en eller annan gång kan hända att minoritetens kandidat blir förklarad lagligen vald och minoriteten sålunda inträder i majoritetens ställe, så anser motionären detta vara en inkonsequens eller ett fel, absolut stridande emot det representativa statslivets natur, hvilket derfor bör rättas. För att sålunda få majoritetens rätt ständigt okränkbar och okränkt, framställer motionären sitt förslag, hvarigenom lagen alltid skall vara majoritetens eller majoritetsintressets tjänare, så att lagen endast må äga att antingen fastställa majoritetens redan gjorda val eller också hänskjuta saken, om valet måste upphävas, till valkorporationens eller med andra ord till majoritetens förnyade behandling vid nytt val.

För min del kan jag emellertid icke finna, att i de stadganden, som betinga en sådan afvikelse, ligger hvarken något inkonsequent eller något mot det representativa statslivet stridande fel, som bör rättas. Jag anser nemligen dessa stadganden vara tillkomna för viktiga ändamål och såsom sådana fotade på så giltiga principiella grunder, att de väl försvara sin plats i grundlagen, sådana de äro.

Ifrågavarande stadganden innehålla nemligen, såvidt jag kan finna, att grundlagen vid sidan af de väljandes rättigheter också lägger vissa laga skyldigheter för rättigheternas behöriga utöfvande samt ett laga ansvar för de väljande, om de ej iakttaga sina skyldigheter. Och häruti ligger, enligt min förmening, en stor principiel åtskilnad emellan grundlagsstiftarens och motionärens ståndpunkter. I det den förre velat öfver valen ställa lagen såsom väktare, att allt dervid skall gå ordentligt till, samt såsom domare och hämnare, om så icke sker, under det att motionären vill skjuta undan lagens betydelse och inflytande i detta fall och låta majoritetsintresset vara det enda bestämmande vid öfverklagade vals afgörande. Då jag jämför dessa båda ståndpunkter med hvarandra, kan jag för min del icke finna annat än att grundlagsstiftarens eger stort företräde. Om man nemligen besinnar, hvilken viktig och betydelsefull handling ett riksdagsmannaval är, dervid det gäller att utse en representant ej blott för den väljande valkretsen eller korporationen, utan för hela svenska folket, d. v. s. för millioner andra än de, som äga rätt att i valet deltaga, så må det väl synas rätt och i sin ordning, att det bör vara lagens majestät, — som står öfver både folk och partier, öfver både majoriteter och minoriteter, och tillika är det högsta uttrycket för folkets rättsmedvetande och rättsidéer, — hvilket vid öfverklagade vals afgörande skall vara den bestämmande magten och icke en tillfällig och oansvarig majoritet i någon vinkel af landet. Äfven i det hänseendet anser jag lagstiftaren haft rätt, då han lagt

ett laga ansvar vid sidan af den högsta medborgerliga pligt, folket har att fullgöra. Då man ofta är underkastad ett sådant ansvar vid sina pligters fullgörande i många, jemförelsevis mycket obetydliga fall, med huru mycket större skäl må då icke ett dylikt vara på sin plats vid en så viktig och betydelsefull handling, som ett riksdagsmannaval, der den väljandes röst kan afgöra så mycket, synnerligast om det dervid gäller att välja mer än ett tjug riksdagsmän på samma valedel? Jag hemställer därför med allt fog, om icke det är godt att det finnes någon risk stadgad för lagens öfverträdande i dylika fall, och om det icke är fördelaktigt och nyttigt att genom denna risk hållos vid lif en viss känsla af ansvarighet hos de väljande. Vårt folk är väl ej värre än andra, men det torde väl kunna hända, att om man gifver de väljande fullkomligt lösa tyglar, skulle de kanske begå månget fel som de eljest icke begått; hvaremot det är antagligt, att om de veta, att slarf och oordentlighet drabbas aflaga påföljd, de skola fullgöra sin pligt med det allvar och den noggrannhet, som höfves.

Enligt motionärens förslag åter skall något laga ansvar i detta fall ej förekomma, ej heller någon dylik känsla af ansvarighet hos de väljande vidmagthållas. Ty enligt motionärens förslag kan den, som tillhör minoriteten resonnera så: jag är slagen till en slant, det hjälper icke huru rätt jag röstar eller huru felaktigt de andra rösta, jag skall i allt fall ej hafva någon nytta af min röst; hvaremot majoritetens män kunna resonnera så: då vi redan på förhand fått aflatsbref på alla de synder, vi kunna begå, är det ej värdt att hålla så strängt på allvar och noggrannhet; hvilket allt har till följd att slarf och oordentlighet uppammas vid dessa viktiga val.

I enlighet med denna min uppfattning af ansvarighetskänslans betydelse ber jag också få förklara, att jag icke kan instämma med motionären, då han säger att de väljandes fel vid valen äro i sjelfva verket ursäktliga. Jag medgifver att han kan hafva rätt deri, då det gäller enskilda personer, särskildt sådana tillhörande den mindre kunniga klassen, men jag kan ej erkänna att det eger giltighet, då det är fråga om att fel begås af ett helt parti, eller en hel majoritet.

Vare detta nog sagdt med afseende på det resonnement, motionären framställt i början af sin motion, eller i motiveringen till densamma.

Vidare må jag säga, att motionärens förslag mycket litet tilltalar mig därför, att han gör sig till en så varm försvarare af majoritetens, af styrkans magt, men deremot på intet vis ådalägger någon välvilja för den svagare, för minoriteten. Mig synes dock, som om staten borde taga hänsyn äfven till den svagares rätt och icke behandla honom såsom en hackkyckling, från hvilken man tager det lilla korn, han nu med lagens tillhjälp kan snappa upp. Minoriteterna här i landet bestå dock af svenska medborgare lika väl, som majoriteterna, och de förras folk kunna vara lika goda fosterlandsvänner, som de senares, och därför gör man orätt uti att vilja beröfva dem den rätt, de nu på grund af gällande lag ega.

Dessutom vill jag påminna om att forskningen på statsrättens, den konstitutionella rättens område uu för tiden mycket sysselsätter

*Ifrågasatt
tillägg till §
25 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
tillägg till §
25 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

sig med det problemet, huru man skall kunna ordna sakerna så, att äfven minoriteten får något att betyda; och då så är förhållandet, anser jag, det ej synnerligen lämpligt eller tidsenligt, att man här vill gå i motsatt riktning.

Jag skulle kanske kunna hafva åtskilligt att tillägga i detta hänseende, men det anförda torde kunna vara nog. Deremot ber jag att, i likhet med den siste ärade talaren, få opponera mig mot den föreslagna skrifvelsen. Jag anser denna fråga ej vara af den stora betydelse och omfattning, att man bör förtvifva om möjligheten af dess lösning genom Riksdagen och konstitutionsutskottet utan att besvära Kongl. Maj:t, så vida man nemligen godkänner de principer, hvarifrån motionären utgått, och gör man detta sista, så stror jag, att man med mycket liten jemkning kan antaga hans eget förslag, såsom man väl också kan tänka, då det kommit från en så van hand och en så erfaren man. Men att gå till Kongl. Maj:t i sådana små frågor, det vore att gifva både Riksdagen och konstitutionsutskottet ett fattigdomsbevis, hvilket jag ej anser här vara nödvändigt. Vi hafva deremot större och viktigare spörsmål och frågor, hvilka det är omöjligt för konstitutionsutskottet att lösa; ty äfven om detta utskott skulle ega nog kompetenta krafter att lösa dem, så skulle dock utskottet dertill sakna tid. Jag vill härvid erinra om den förestående omarbetningen af tryckfrihetslagen, vidare om sådana frågor som angå t. ex. den ministeriella ansvarigheten m. fl., som vilja tränga sig fram på dagordningen, och att der gå till Kongl. Maj:t kan jag finna riktigt, men att göra det i föreliggande fall är enligt min tanke onödigt. Dessutom skall jag bedja få upplysa om, att herr motionärens förslag icke passerat utskottet utan att lemna spår efter sig. Sålunda har utskottet uti sitt utlåtande, n:o 10, framlagt förslag om vissa städers indelande i valkretsar, och detta har skett på det att en af de anledningar, som föranledt motionären att väcka sin motion, måtte bortfalla. I ett senare utlåtande, n:o 11, har man också sökt tillmötesgå motionären med ett annat förslag, hvarigenom det skall blifva mindre anledning att få minoritetens män satta i stället för dem, som äro valde. Då nu konstitutionsutskottet verkligen gjort dessa förbättringar, om de så skola anses, och då här finnas så många anmärkningar mot motionärens förslag, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Konstitutionsutskottets ärade ordförande uppräknade åtskilliga fall, i hvilka enligt gällande riksdagsordning nya val skola ega rum. Jag vill icke tvista med de myndigheter, hvilka fält domar skiljaktiga från den uppfattning, att äfven i sådana fall, som de, om hvilka nu är fråga, eller då röster kasseras till så stort antal, att minoriteten blir den bestämmande, nya val böra ega rum. Det tillkommer icke denna plats att taga del i sådana tvister, utan jag inskränker mig till att säga, att om detta är riksdagsordningens fel, så är det ett fel, som det är representationens och statsmagternas pligt att rätta, och det är därför jag tillåtit mig göra framställning om en sådan rättelse. Att lagen skulle vara majoritetens tjenare därför att majoriteten, som enligt alla representativa statsskick är ovilkorligen berättigad att utöfva sin valrätt, begagnar denna rätt, äfven om formella

fel begås, hvilka tillintetgöra behörigheten af de först valde, det kan jag ej finna. Lagens syfte, då den lagt pröfningen af valen i auktoriteternas händer, kan ej hafva varit något annat, än att olagligheter icke skola få af majoriteterna begås ostraffadt, utan att sådana skola rättas; men det enda sätt, på hvilket en dylik rättelse lämpligen kan ega rum, är enligt min tanke förordnande om nya val. Inskränker man detta, på sätt herr Claëson föreslagit, gör man det med afseende å den förskräckelse man hyser för nya val.

Jag har å min sida icke någon förkärlek för domstolspröfning i fall som dessa, därför att denna pröfning kan bero på olika uppfattning af lagen och därför att det är orimligt att en domstol skall votera till riksdagsmän, hvilket blir fallet i händelse skiljaktigheter yppa sig inom domstolen, och minoritetens kandidat derigenom träder i stället för majoritetens.

Att säga att ett laga ansvar åligger majoriteten på så sätt, att den skulle förlora sin rätt att tillsätta riksdagsman därför att den låtit sig missledas i afseende å den person, hvilken blifvit vald. är så mycket origtigare, som det är majoriteten, åt hvilken det svenska folket gifvit i uppdrag att utse dess representanter, men ej de, hvilka blifvit majoritet genom ett eller annat formfel.

Här är vidare yttradt, att det vore orätt att förstärka majoritetens rätt, då man önskar en minoritetsrepresentation. Men om man önskar en minoritetsrepresentation, önskar man väl i alla fall en reglerad sådan, men ej en, som genom slumpen tillkommit, och jag kallar den så, om den tillkommit i följd af ett oafsigligt misstag, begånget af majoriteten.

Ingen skulle högre än jag här önska en återremiss. Men då jag ej tycker att man rimligtvis kan begära att konstitutionsutskottet, hvars samtliga ordinarie ledamöter saknas bland reservanterna — den nyss nämnde reservanten är suppleant — skall göra något i anledning af en dylik återremiss, och jag ej heller kan begära att Riksdagen skall redigera paragrafen, återstår för mig icke annat än att fortfarande förena mig i herr Claësons yrkande, ehuru jag oändligt gerna skulle varit med om en återremiss, om jag hade den ringaste förhoppning om att något dermed vore att vinna.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemstrält, dels ock, af herr *Claëson*, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till nästa riksdag framlägga förslag till sådan ändring i § 25 riksdagsordningen, att, om vid riksdagsmannaval afgifna valsedlar till större antal än hälften förklarats ogilda och det ej visar sig att detta förhållande icke inverkar på valets utgång, nytt val skall anställas.

Sedermera gjorde herr greffen och talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr Claësons yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Ifrågasatt
tillägg till §
25 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Claësons yrkande i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 32.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändringar i riksdagsordningens föreskrifter i fråga om riksdagsmannaval.

Utskottets hemställan bifölls.

Ändring af § 16 riksdagsordningen. Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 15 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 10, angående ändring af § 16 riksdagsordningen.

Herr Unger, Magnus: Jag får för min del yrka afslag på det af utskottet framställda förslag, på skäl, som äro anförda i min reservation, och jag ber att få upprepa dessa, för den händelse kammarens ärade ledamöter icke fäst sig vid dem. Dessa skäl för afslag äro följande:

»enär det, enligt gällande grundlag, stode rikets större städer fritt att, på sätt som för Stockholms stad ock redan egt rum, vidtaga åtgärder för indelning i valkretsar,

enär antagligt vore att denna rättighet, i den mån olägenheterna af listval i stor utsträckning blefve kända och erkända, komme att äfven af öfriga städer begagnas, hvarigenom på frivillighetens väg uppnåddes samma mål, som utskottet nu velat med sitt ifrågavarande förslag till ändring af § 16 riksdagsordningen framtvinga,

och enär listval äfven enligt utskottets förslag skulle, ehuru med någon inskränkning, kvarstå, kan jag icke dela utskottets åsigt om nyttan och nödvändigheten af den föreslagna grundlagsförändringen, utan anser, att utskottet hellre bort, för ändamål att söka undanrödja

de hufvudsakligaste olägenheterna af listval, inlåta sig på de inom utskottet ifrågasatta förändringar af § 25 i riksdagsordningen.»

På dessa skäl — och då det synes vara antagligt, efter hvad man inom riksdagen hört, att sympatierna ligga för de förslag, utskottet förut framställt, om fixerande af riksdagsmännens antal, med hvilka förslag kunde ställas i sammanhang, att icke i några valkretsar finge röstas på mer än en riksdagsman, hvilket skulle göra den här ifrågasatta förändringen nu öfverflödigt — yrkar jag afslag å utskottets förslag.

*Ändring af
§ 16 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Gilljam: Då de skäl, den ärade reservanten anført, synas mig vara af mera negativ art, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag. Det är nemligen en stor och väsentlig skilnad emellan att en rättighet finnes för de större städerna att blifva indelade i valkretsar för utseende af riksdagsman i Andra Kammaren och att en dylik valkretsindelning i grundlagen föreskrifves såsom en skyldighet. Är det blott en rättighet, så kan man tänka sig att denna rättighet ömsevis begagnas och lemnas å sido. Men för min del anser jag det vara af stor vikt, att en bestämdt fastställd ordning härutinnan förefinnes. Derfor anhåller jag att, på de skäl utskottet anført, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson, Albert: Det är med tvekan jag begärt ordet i denna fråga, då mina anmärkningar mot utskottets förslag till ändring af 16 § riksdagsordningen endast äro formella. Men då i fråga om grundlag formen ingalunda är betydelselös, har jag trott mig icke böra uraktlåta att framställa mina anmärkningar. Utskottets förslag lyder:

»I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, för rättas valen omedelbart inför magistraten; och skall, der magistrat ej finnes, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna paragraf samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.» Här talas tydligen endast om städer, som hafva att sända en eller flere riksdagsmän. Det kan således icke gälla stad med mindre invånareantal än 10,000. Alla dessa städer hafva magistrat, och det är ingen sannolikhet för att denna myndighet kommer att ersättas med någon annan styrelse. Detta är de minsta städerna förbehållet. Så, som momentet nu lyder, är det bättre därför, att stadgandet angående »stad, der magistrat ej finnes» förekommer i slutet af momentet. Här har detta stadgande inskjutits i bestämmelsen om städer, som hafva att sända en eller flere riksdagsmän, hvilket är i formelt afseende olämpligt.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Alin: Till hvad herr Gilljam anförde som skäl för att kammaren skulle bifalla utskottets förslag, ber jag att få lägga ett par ord. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på det beslut, som kammaren nyss fattat med afseende på frågan om tillägg till 25 § riksdagsordningen. Bland de skäl, och kanske det viktigaste af de skäl, som föranledt framställandet af det förslag om tillägg till 25 § riksdagsordningen, som utskottet behandlat, är utan tvifvel beskaffenheten af ett val, som nyligen förekommit, nemligen det val i hufvudstaden, som

Ändring af § 16 riksdagsordningen.
(Forts.)

erhöll den utgång att, derför att en af tjugotvå var obehörig, de öfriga tjugoen likaledes blefvo obehöriga. Kammaren har icke ansett nödigt att vid 25 § foga ett tillägg i syfte att förekomma ett sådant resultat af ett val, som det nu omförmälda. Under sådana förhållanden synes det mig ligga stor vikt uppå, att man söker inskränka omfattningen af de oegentligheter, som, enligt hvad det nu berörda valet påtagligen ådagalagt, kunna åtfölja listval. Ett dylikt resultat skulle vinnas genom det förslag, som konstitutionsutskottet nu framlagt, och då mot det förslaget icke här blifvit framställda anmärkningar af större och djupare betydelse än de, som framstälts af den ene reservanten och den siste talaren, kan jag icke annat än för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan och vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Ifrågasatt tillägg till § 18 riksdagsordningen.

Föredrogs änyo konstitutionsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, angående tillägg till § 18 riksdagsordningen.

Herr Unger, Magnus: Äfven mot detta konstitutionsutskottets förslag är jag reservant, på det anförda skäl, att jag icke ansett utskottets förslag kunna leda till det dermed afsedda ändamålet. Förslaget innefattar att domaren skulle infordra protokoll, som icke voro till viss dag insända. Men då domaren icke har magt att göra sådant föreläggande för ordförande i kommunalstämma gällande, så att protokollet verkligen kommer in, kan jag icke finna att genom denna föreskrift ändamålet skulle kunna vinnas. Den kommunalstämmo-ordförande, som af en eller annan anledning icke vill skicka in protokollet, lär icke göra det efter anmodan från domaren, då han vet att det icke finnes ansvar, om han icke ställer sig domarens anmodan till efterrättelse. Det är icke rätt lämpligt att göra en föreskrift, sådan som denna, utan att på samma gång gifva domaren magt att göra sig åtydd. För öfrigt skulle det naturligen blifva följden häraf, att det snart blefve en allmän vana att icke sända in protokollen förr än påminnelse från domaren afhördes. Det blefve alldeles såsom det var då det fans respittid i diskonten — man betalade icke förr än vid respittidens slut. Eller såsom vid vägsynerna — man lagar icke vägarne förr än länsmannen genom kungörelse underrättar om befunna brister, med antydan att de böra inom viss tid afhjelpas.

För öfrigt kan jag icke se att detta är en nödig ändring. Det har visst icke varit synnerliga olägenheter af att stadgande i detta hänseende ej funnits. Protokollen hafva i allmänhet kommit in. På dessa skäl yrkar jag afslag å utskottets förslag.

Herr Claëson: För min del kan jag hvarken biträda utskottets

förslag eller det slut, hvartill den föregående talaren kommit. Det har visat sig åtminstone i ett fall, att försummelsen af en kommunalstämmo-ordförande att insända valprotokoll har haft till verkan att en annan person, än den verkliga valde, blifvit förklarad vald. Detta är ett missförhållande, som bör rättas, och det så mycket hellre som det lätt kan rättas. Deremot är jag ense med den föregående talaren derom, att det sätt utskottet föreslagit är olämpligt. Jag anser att han hade rätt i hvad han sade, att, om en respittid lemnas, vederbörande allt för ofta skola begagna sig deraf och att riksdagsmannavalen ofta måste utsättas tidigare än eljest behöfts för att respittiden ej skulle kunna blifva för knapp. Det finnes ännu orter, der kommunikationerna äro dåliga, t. ex. i Södertörns domsaga till öarne Nämndö och Utö, som ligga långt ute i hafvet. Missförhållandet förekommer nu sällan och bör ej afhjelpas på ett sätt, som skapar ständigt återkommande olägenheter. Jag yrkar för den skull återremiss till utskottet i syfte att i 18 § riksdagsordningen få inflickad en mening af ungefär följande lydelse:

»Är valprotokoll ej i rätt tid inkommet och kan detta på valets utgång ega inflytande, skall felande valprotokoll infordras och ny dag för slutliga valet utsättas.»

Det hände åtminstone förr ej så sällan, att från de mycket små kommunerna valprotokoll ej inkommo, men de fall, då det kan utöfva inflytande på valets utgång, äro nog mycket få, då jämförelsevis sällan en så skarp täflingsstrid förefinnes mellan två riksdagsmannakandidater, att ett fåtal röster från en eller annan kommun har någon betydelse. Veta kommunalstämmo-ordförandena, att försummelse från deras sida skall medföra slutliga valets fördröjande, så tror jag de i regeln icke skola utsätta sig för den förargelse de dermed skulle draga öfver sig. När protokollen infordras, måste utsättas ny dag för rösternas sammanräkning och valets afslutning, ty det är nödigt att känna denna dag för att veta från hvilken dag besvärstiden räknas och dylikt.

Det anmärktes vid det förra betänkandet, att återremiss icke tjänade något till. Men det var af det skäl, att det icke var mer än en i utskottet, som understödde motionen; här deremot vill utskottets majoritet saken, och då den gillar syftet, förmodar jag den icke har något emot att ändra sättet för frågans lösning, så att det blir mer tillfredsställande.

Herr Carlborg: Reservanternas mot utskottets ifrågavarande utlåtande hafva förklarats icke kunna godkänna utlåtandet hufvudsakligen på den grund, att de ansett att derigenom icke skulle vinnas dermed åsyftad verkan. Men häremot vill jag endast anmärka, att ingen lag lærer kunna skrivas så fullkomlig, att ändamålet med dess stiftande i alla möjliga fall uppfylles. Vidare har en föregående ärad talare anmärkt, att han nog skulle vilja att valprotokoll infordras, då de icke kommit valförrättaren till handa, men att han icke ens vill vara med om ett *generellt stadgande* härom, utan blott för de fall, då de uteblifna protokollen skulle kunna inverka på valens utgång. Utskottet har, såsom synes af dess betänkanden n:is 8 och 9, icke velat såsom princip godkänna, att fel begångna af valmännen vid riksdagsmannaval

*L/rågasatt
tillägg till §
18 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ifrågasatt
 utlägg till §
 18 riksdags-
 ordningen.
 (Forts.)

skulle föranleda till nytt val; men deremot har utskottet ansett, att i grundlagen borde intagas föreskrift deroom, att om fel beginges af andra, som hafva befattning med valet, skulle det så vidt möjligt är rättas, utan att ny afslutningsdag eller ny besvärstid erfordrades. I sådant syfte är förevarande ändringsförslag tillkommet, och i de flesta fall, då protokoll icke inkommit, är det äfven antagligt att rättelse kan ske, men i tider, då valmännens lidelser äro upprörda, kan äfven hända, att om en kommunalstämmo-ordförande får se, att valmännen icke rösta på hans kandidat, han med flit undanhåller protokollen, ett tilltag, hvaremot det nog blifver svårt att råda bot. Emellertid är visst att sådant undanhållande inträffat. Det omtalades under öfverläggningarna i utskottet åtskilliga fall både i det ena och det andra afseendet, men det nämndes icke, att någon genomgått prejudikatsamlingarna och derifrån antecknat, då klagomål blifvit anförda i anledning af försummelse vid valprotokolls insändande. Jag har genomgått dessa samlingar från början af vårt nya statsskick och till den dag, som nu är, samt anhåller att fa för kammaren anmäla hvad jag dervid inhemat. De fall, då valprotokoll icke inkommit, hafva naturligtvis varit ofantligt många fler än *de*, öfver hvilka klagan förts hos Kongl. Maj:t, hvilket skett:

Första gången i anledning af val i Lane och Stångenäs med flera härads valkrets. Valet var utsatt till den 12 september 1867, och rösterna sammanräknades den 22 samma månad, dervid regementsläkaren Appeltoft förklarades vald, oaktadt valprotokollet från Brastads socken icke inkommit. På klagan häröfver gjorde Kongl. Maj:t ingen ändring. — För Herrnösand, Umeå, Luleå och Piteå var val utsatt till den 15 januari 1873 och afslutningsdag till den 27 januari. För Luleå och Piteå saknades då protokoll. Borgmästaren Fröberg förklarades vald och närmast i röstetal var kollegan A. Lundström. Kongl. Maj:t gjorde ingen ändring. — Den 26 augusti 1875 förrättades val i Ramsele och Sollefteå valkrets med utsatt afslutning den 6 september. I Täsjö hölls valet kl. 12, ehuru domhafvanden bestämt tiden till kl. 4 e. m. Per Engman förklarades vald, och valet fastställdes oaktadt det icke inkommit protokoll om något inför ordföranden i Täsjö kommunalstämma å utsatta tiden hållet val. — Val i Hammarkinds och Skärkinds med flera härads domsaga skedde den 13 september 1875, och dagen för rösternas sammanräknande var utsatt till den 22 samma månad; men som protokoll om valet i Gryts socken då ännu icke till domhafvanden inkommit, uppsköt han valets afslutande till den 30 september. Då blef August Magnusson i Husum förklarad vald. Men i anledning af klagan häröfver förklarade så väl Konungens befallningshafvande som Kongl. Maj:t att godsegaren Fosser, som var närmast i röstetal, blifvit rätteligen vald, emedan rösterna från Gryt ej bort beräknas. — I Östra Göinge var val den 13 augusti och slutdag den 21 augusti 1878. Från Örkened kom endast formulär för statistiska uppgifter, men intet protokoll, hvadan Hans Johansson i Broby förklarades vald. Ingen ändring gjordes. — I Norra Helsinglands domsaga var val den 20 november och sammanräkningsdag den 2 december 1878. Från Jätten-dahls kommun hade endast inskickats formulär för statistiska uppgifter. Per Ersson i Wik förklarades vald och valet fastställdes. — Den 12

och 20 september 1884 voro val- och slutdagar utsatta i Vestmanlands södra domsaga. Protokoll inkom ej från Sevala socken. Friherre A. Tersmeden förklarades vald med 120 röster och honom närmast var G. Sälling med 114. Tersmedens val fastställdes. — I Rönnebergs och Harjagers domsaga var valdag den 16 och slutdag den 24 september 1887. Från Vadensjö kommun kom endast förut omnämnda statistiska formulär. Enligt protokollen hade J. Andersson i Örstorp erhållit 420 röster och förklarades vald, ehuru N. Perssons i Vadensjö röster uppgingo till 419. Kongl. Maj:t fastställde Anderssons val.

Detta är nu åtta särskilda fall. Men det har förekommit ofantligt många flera. I den upprörda tiden före maj-riksdagen 1887 hände det, att kommunalstyrelsens ordförande i en socken i min närhet i Bohuslän icke sände in valprotokoll till domhufvanden.

För att förekomma följderna af oegentligheter vid riksdagsmannaval så väl i förenämnda som andra fall väckte herrar von Ehrenheim och Beskow sina motioner, men utskottet ville dock icke gå så långt som att stadga föreskrift om nytt val på grund af begångna felaktigheter, utan ansåg att åtgärder borde vidtagas, hvarigenom kommunalstämmo-ordförandena eller magistraterna i de mindre städer, som tillsammans utgöra en valkrets, skulle erinras om sin skyldighet att inkomma med protokoll. På landet går det mycket lätt för sig, emedan kronobetjeningen är skyldig lemna domaren handräckning i hvarjehanda fall och äfven i detta.

Då jag lika med utskottets pluralitet anser det föreslagna tillägget till 18 § riksdagsordningen högst nödigt och nyttigt, vågar jag för min del vördsamt yrka att utskottets förslag vinner bifall.

Herr Samzelius: Den siste ärade talaren ansåg den föreslagna lagförändringen vara »högst nödvändig och nyttig och lämplig att verkställa». Jag är af en alldeles motsatt åsigt, och i de många prejudikat han omtalat kan jag icke se att de, med undantag möjligen af ett enda, hafva inverkat på valens utgång. Jag har icke funnit ett enda fall refererat i Juridisk Tidskrift, der ett felande valprotokoll skulle inverkat på valets utgång. Val förekommer fall, der vederbörande kommunalstämmoordförande, i stället för att insända valprotokoll, inskickat till domhufvanden en uppgift, som varit afsedd för statistiken, hvilken uppgift icke blifvit ansedd såsom ett valprotokoll, utan rösterna hafva blifvit underkända. Så var förhållandet med afseende å valet i Vadensjö. Der insändes till domhufvanden icke ett afslutadt valprotokoll utan ett, som var afsedt för den statistiska redogörelsen. Äfven i det fallet hafva meningarna varit delade, så att till och med ledamöter i högsta domstolen hafva förklarat, att denna uppgift kunde betraktas såsom ett vanligt valprotokoll och ansågo sig vilja upptaga rösterna. Med en sådan föreskrift, som utskottet här föreslagit, kan domhufvanden, när ett protokoll inkommer, icke på förhand ingå i pröfning om det skall vara lagligt eller icke lagligt. Om det inkommer en sådan uppgift, som är ämnad för statistik, i stället för ett vanligt valprotokoll, har han *ingen rättighet* att förr än vid rösternas slutliga sammanräknande ingå i pröfning om det kan anses för lagligt protokoll. Sin enskilda åsigt har

*Ifrågasatt
tillägg till §
18 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
tillägg till §
18 riksdags-
ordningen.
(FÖ. TS.)*

han icke någon rättighet att uttala. Kommunalstämмо-ordföranden har att upprätta och insända valprotokollen, men domhufvanden har icke rättighet att tillhandagå vederbörande kommunalstämмо-ordförande såsom juri lisk rådgifvare.

Jag skulle icke motsätta mig det föreslagna lagbudet, om det hade en effektiv verkan, men det har det i sjelfva verket icke. Det är icke en lagstiftning värdigt att i lagen införa en bestämmelse, som icke blir åtlydd. Domhufvanden har nemligen icke någon magt att af ordföranden i kommunalstämman framtvunga det felande valprotokollet. Han skickar kanske en skrifvelse till länsmanen och anmodar honom infinna sig hos kommunalstämмоordföranden, som svarar: »jag har icke med länsmanen att göra, jag lyder icke Edra bud och jag sköter min befattning, men har nu förlagt valprotokollet.» Han skall således icke lyda domhufvanden. Hvad skall denne då företaga sig? Han har erinrat om det felande protokollet, men han får icke in det. Skall han likväl företaga förrättningen och avsluta valet, eller skall han bestämma en ny dag för valets avslutande. Det är högst nödvändigt, att det blifver en avslutningsdag för valet, ty från den dagen skola ju besvären räknas. Jag tror emellertid, att det är högst sällsynt, att kommunalstämмо-ordföranden, som väl i regel är en aktad och ansedd man inom kommunen, har underlåtit att göra sin skyldighet. Jag har hört att det inträffat, vid ett eller annat tillfälle, der han af tidningarna sett, att valets utgång är gifven, att han icke insändt valprotokoll, emedan det icke inverkat på valet. Det är samma förhållande här som vid de omedelbara valen. Det är ofta man får se af tidningarna, att en af kommunen utsedd elektor icke infinner sig vid valet, emedan han anser det icke vara af behovet påkalladt. Hvad skall domhufvanden då vidtaga för åtgärder? Det är högst viktigt, säger man, att hvarje kommun får afgifva sina röster vid valtillfället, men det är lika viktigt om valet sker medelbart eller omedelbart. Konseqvensen synes bjuda, att, om det vidtages stränga åtgärder för infordrande af valprotokoll, det äfven borde föreskrifvas att elektorernas antal är fulltaligt innan valet företages. Jag tror emellertid att de fall, der någon verklig försummelse kunnat läggas vederbörande till last, äro ytterst få, och man bör väl icke stifta lag för sällsynta undantagsfall. Då en lag stiftas, bör det ock ske på ett sådant sätt, att den verkligen blir effektiv och åtlydd. Så blir likväl icke förhållandet, om man stiftar lag på det föreslagna sättet, ty domhufvanden har, såsom jag förut antydt, icke någon bestämmelse, hvarigenom han kan göra sig åtlydd, utan han står fullkomligt magtlös. Vill man hafva rättelse härutinnan, måste man vara betänkt på att vidtaga andra åtgärder.

Man har äfven inom utskottet talat om att något ansvar borde drabba kommunalstämмо-ordföranden, om han icke inom behörig tid insänder valprotokollen. Äfven det, mine herrar, är ju icke något under alla förhållanden verksamt medel, utan kan ju undantagsvis föra endast dertill, att om han finner intresse af att icke insända protokollet, kan han göra sig förfallen till detta ansvar, men ändå underlåta att insända protokollet.

De här anförda prejudikaten anser jag i allmänhet icke vara

tillämpliga, och då är lagförändringen icke »högst nödvändig och nyttig». Jag tror att utskottet bort afstyrka förslaget, men då så icke skett, yrkar jag, för min del, afslag på det förevarande förslaget.

Ifrågasatt tillägg till § 18 riksdagsordningen.

(Forts.)

Herr Lindahl: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant emot utskottets hemställan, utan att i reservationen anförts några skäl för densamma, ber jag att i största korthet få angifva dessa skäl.

Med utskottets pluralitet delar jag den åsigten, att det är nödvändigt att göra någonting till förekommande af de olägenheter, som uppstå derigenom, att en kommunalstämмоordförande underlåter att insända valprotokoll eller ock insänder odugliga sådana. Då man emellertid, under dessa 20 år, icke kunnat uppleta flera än 8 å 10 fall, der sådant händt, ansåg jag att man icke, för att förhindra ett eller annat sådant undantagsfall, borde förändra valordningen för *hela* riket, utan blott göra en sådan ändring, som afsåge nämnda undantagsfall. Utskottets förslag innehåller icke heller något sätt att tillvägagå för den händelse, att valprotokoll i allt fall icke inkommit till den bestämda dagen. Enligt min tanke borde domhufvanden, ifall valprotokollen icke inkommit till den dag han utsatt, vara berättigad att utsätta ny dag för sammanräkningen och till denna dag infordra felande valprotokoll från den tredskande kommunalstämмоordföranden. Jag vågar tro, att i händelse en sådan åtgärd vidtoges, icke någon ordförande skulle hafva mod, att, då han visste, att just för hans skull en ny dag för sammanräkningen blifvit utsatt, underlåta att till denna dag insända valprotokollet.

Jag anser för min del, att någon åtgärd bör vidtagas och på den grund ber jag att få instämma med dem, som yrkat ärendets återförvisande till utskottet.

Herr Carlborg: En föregående talare yttrade, att de af mig anförda prejudikaten icke hafva inverkat på valens utgång och åberopade särskildt valet i Hernösands m. fl. städers valkrets, der, som jag nyss nämnde, vid 1873 års val valprotokollen från Luleå och Piteå icke i rätt tid inkommit. Kongl. Maj:ts utslag härom innehöll, att det vore så mycket mindre skäl till förändring å det valresultat, hvartill valförrättande magistraten kommit, som, äfven om de felande protokollen inkommit, desamma icke inverkat på valets utgång. Beträffande särskildt valet i Hammarkinds och Skärkinds domsaga i Östergötland, der herr Fosser blef förklarad vara rätteligen vald, skedde detta endast derigenom, att 6½ röster från Gryts kommun icke blefvo medräknade. Hade dessa beräknats hade Anders Magnusson i Husum förklarats vald. Domhufvanden, som infordrade protokoll från Gryt och för den skull uppsköt valets afslutande från den 22 till den 30 september, förklarade Magnusson vald. Kongl. Maj:t likasom förut konungens befällningshufvande ansåg, att det protokoll, som icke inkommit, icke borde tagas med i räkningen.

För öfrigt åberopade summe talare, att om någon lagförändring skall ske i afseende å de *omedelbara* valen, borde sådant ega rum

*Ifrågasatt
tillägg till §
18 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

äfvén för elektorsvalet, emedan en elektors uteblifvande från riksdagsmannavalet kan hafva ett lika stort inflytande på dess utgång som ett uteblifvet protokoll. Jag ber att dervid få erinra, att en elektor har egna intressen att bevaka, hvarför han icke gerna uteblifver. Man har därför mycket mindre anledning att frukta, att en elektor icke bevakar sin rätt, men deremot inträffar det icke så sällan, att herrar kommunalstämмоordförande, af glömska eller af annan anledning, icke inskickar sina valprotokoll.

Det har vidare anmärkts, att den föreslagna lagförändringen skulle förlänga valets afslutande. Det bör den icke göra; ty om lagen innehåller en föreskrift om bestämmandet af tre särskilda tider för lika många åtgärder med afseende å valet, så bör valförrättaren deraf mana att utsätta valet tidigare, d. v. s. taga längre tid emellan kungörelsens utfärdande och valets afslutande. Att införa i våra kommunallagar ett stadgande om ansvar, derest kommunernas förtroendenäm försumma sina åligganden, anser jag icke vara lämpligt. Det skulle strida emot den princip, som i kommunallagarne är fastslagen, att öfverlemnna åt frivilligheten att ombesörja de kommunala angelägenheterna. Det vore därför principiellt orätt att ålägga böter för en glömska af ifrågavarande beskaffenhet.

Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Bergius: Då jag i en reservation till utskottets betänkande angifvit det skäl, hvarför jag icke kunnat biträda utskottets förslag, hade jag icke tänkt yttra mig vidare, men då här uppstått en temligen lång diskussion i denna fråga, ber jag att få erinra om dessa skäl, nemligen, att det föreslagna stadgandet icke skulle leda till det dermed åsyftade mål, samt komma att medföra dröjsmål med riksdagsmannavals afslutande. I reservationen har jag vidare antydt att de öfverklagade olägenheterna skulle kunna i väsentlig mån afhjelpas, dels derigenom att kommunalstämmas ordförande, som vid elektors- eller riksdagsmannaval begår fel eller försummelse, därför varder underkastad ansvar, hvarom bestämmelse torde böra intagas i strafflagen, dels ock derigenom att, likasom formulär till statistiska uppgifter angående riksdagsmannaval nu tillhandahållas kommunalstämmornas ordförande, desse erhålla jemväl formulär till valprotokoll, hvilka dock icke skulle behöfva ovilkorligen följas, utan endast innefatta en anvisning huru ett dylikt protokoll borde vara affattadt.

Jag begärde ordet egentligen med anledning deraf, att två talare yrkat återremiss i ett visst syfte. Det förslag, som de nu framställt, att valprotokollet icke skulle infordras i annat fall än då det kunde inverka på valets utgång, och att ny dag för rösternas sammanräkning skulle bestämmas, har varit föremål för en ganska grundlig behandling inom utskottet, men man ansåg detta förslag icke lämpligt, dels därför att domhufvanden icke alltid med säkerhet kunde bedöma huru vida det felande valprotokollet kunde inverka på valets utgång eller icke, i synnerhet som efter sammanräkningen kunde yppas omständigheter med afseende å valrätt och valbarhet, hvilka vore af inflytande på valet, dels ock därför att genom bestämmandet och

kungörandet af ny dag för rösternas sammanräkning skulle förändras längre dröjsmål med valets afslutande än det, som blefve en följd af utskottets förslag.

På dessa skäl, anhåller jag att få yrka afslag på så väl utskottets förelag som yrkandet om återremiss.

Herr Alin: Såsom väl synes, är det icke någon stor och lysande, utan endast en ganska anspråkslös förändring i grundlagen, som utskottet här föreslagit. Att den icke är af stort omfång behöfver dock icke bevisa, att den icke är nyttig, ej heller att den icke är nöjlig att verkställa. Under den diskussion rörande denna fråga, som förekommit inom utskottet, hafva utskottets medlemmar haft rikligt tillfälle, att utaf ledamöterna från Andra Kammaren höra klagomål öfver de församlingar, som i nu ifrågakvarande afseende blifvit begångna af ordförandena i kommunalstämmorna, ehuru dylika församlingar icke så ofta, under form af besvär, blifvit bragta till högre myndigheters bedömande, och i följd deraf icke heller kunnat synas i några prejudikatsamlingar.

Det har sagts här, att den ifrågakvarande lagförändringen icke skulle leda till det åsyftade målet, emedan den icke innehåller stadgande och någon tvångsåtgärd emot en tredskande kommunalstämmeordförande. Jag tror, att emot personer, som befinna sig i en sådan ställning som dessa ordförande, kan man icke gerna, i förevarande fall anse en bestämmelse i strafflagen lämplig. Men jag tror icke heller, att det, i de flesta fall, är behöfligt att tänka på att gifva församlingar af ifrågakvarande slag namn af tredska, ty jag tror att de oftast begås af glömska och förbiseende och i sådana fall leder utan tvifvel den ifrågakvarande bestämmelsen till det åsyftade ändamålet. Jag vill, med anledning af den föregående talarens yttrande, särskildt fästa uppmärksamheten derpå, att om, i stället för ett valprotokoll, inkommer ett formulär för statistiska uppgifter, har naturligtvis något protokoll *icke inkommit*, hvaraf följer att valför rättaren, enligt det föreslagna, stadgandet, skall infordra valprotokollet.

Det torde vara välbekant för kammarens ledamöter, huru pass många oegentligheter egde rum vid 1887 års val. Dessa oegentligheter hafva varit föremål för konstitutionsutskottets beaktande till följd af förslag, som blifvit väckta dels inom och dels utom utskottet. Det är också en af dessa oegentligheter, hvars upprepande utskottet sökt förekomma genom det skenbart obetydliga förslag, som nu föreligger till afgörande, och då, såvidt jag kan finna, här icke har blifvit bevisadt, hvad som blifvit sagdt, att den ifrågasatta förändringen icke skulle leda till det önskade målet, lika som det ej ens blifvit påstådt, att den icke är möjlig att verkställa, ber jag att få sluta mig till den, som yrkat bifall till utskottets förslag, på samma gång jag instämmer uti hvad emot herr Claësons yrkande blifvit anfördt af utskottets ordförande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr greffen och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena proposi-

*Ifrågasatt
tillägg till 2
18 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ufrågasatt
tillägg till §
18 riksdags-
ordningen.
(Fort.)*

tioner, dels derpå att utskottets i förevarande utlåtande framställda förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagsordningen skulle hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, dels derpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet, dels ock derpå att kammaren skulle förkasta utskottets berörda förslag, och förklarade herr greffen och talmannen sig finna den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begädes, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition dervid antagits yrkandet om återremiss, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som förkastar konstitutionsutskottets i dess utlåtande n:o 11 framställda förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—76;

Nej—36.

Efter förnyad föredragning af Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 13 och 15 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om uppgörande af förslag till gränder för beredande af nödtorftig ålderdomsförsörjning åt de lärare och lärarinnor, hvilka tjenstgöra i småskolan eller biträda vid undervisningen i folkskolan, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

*Om helgon-
skyldens upp-
hörande i
vissa fall.*

Föredrogs å nyo Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 13 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 13, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående helgonskyldens upphörande i vissa fall.

Herr Borg: Jag tager mig friheten hemställa til Första Kammarren, huru vida den icke skulle vara benägen att bifalla Andra Kammarrens beslut, likasom den gjort i afseende på det nästföregående betänkandet. Jag menar nemligen, att nu vore på tiden att

helgonskylden i vissa fall upphörde. Den har varat i 320 år. Lika länge är det sedan helgonen försvunno, ty vi vilja väl icke räkna klockarne till deras antal. Man har uträknat, att 99 församlingar i Skåne och Halland hafva så och så stora utgifter i helgonskyld, men, som herrarne väl observerat, äro enligt denna beräkning utgifterna, ehuru högst obetydliga, rörande sig emellan 0,7 procent och cirka 4 procent af församlingens kommunala utgifter, dock betungande för räkenskaperna. Då hela det öfriga landet icke har någon helgonskyld, ser det besynnerligt ut, att blott ett par provinser skola hafva en sådan skattitel. Det synes, sedan vi hafva afskaffat många tiotal af andra lika besynnerliga, men på sin tid naturliga och fullt berättigade skatter, som om vi nu äfven kunde afskaffa denna. Beloppet är, som sagdt, obetydligt, och Andra Kammaren anser det både obilligt och orättvist, att behålla en sådan skattitel kvar. Det förefaller mig ock, som om utskottets motiv härför är så godt som intet. Utskottet säger, att frågan icke är utredd; men behöfves någon vidare utredning, då vi litet hvar känna, att det är en så ringa utgift, frågan gäller? För min del är jag öfvertygad om, att den tendens, som finnes, att så småningom taga bort sådana olämpliga kvarlevor från fortiden, äfven här skall göra sig gällande, helst helgonskyldens borttagande kommer att medföra en så obetydlig utgift för det hela.

Jag tager mig därför friheten yrka, det kammaren ville, med afslag å utskottets förslag, antaga Andra Kammarens beslut om en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Herr Lothigius: Det af Andra Kammaren fattade beslut till hvilket den föregående talaren nu har yrkat bifall, lyder så: »att Riksdagen skall i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huru vida den i Lunds stift och Halland utgående helgonskyld, som icke användes till presterskapets aflöning, må utan olägenhet kunna upphöra att utgå.» För att kunna biträda detta beslut erfordras att hafva kommit till en på skäl grundad öfvertygelse derom, att helgonskylden är olämplig. En sådan öfvertygelse kan dock icke grundas på den utredning, Andra Kammarens tillfälliga utskott åstadkommit, eller på den föregående talarens anförande, och denna kammarens utskott har erkänt sin oförmåga att i ärendet meddela vidare upplysningar. I fråga om denna gamla utskyld, som under danska tiden ursprungligen lär hafva utgått för kyrksångens upprätthållande, sedermera från vissa församlingar, som voro belägna på ett afstånd af minst två mil från närmaste stad, som hade skola, gått till dessa skolor, och slutligen återfallit till församlingarna, der den användts till klockarnes aflöning, tills dessas aflöning reglerades, hvarefter församlingarna fått rättighet att använda den för sitt skolväsende, är det svårt att komma till någon klarhet. Väl har, såsom talaren nämnde, Andra Kammarens tillfälliga utskott haft uppgifter att tillgå från 99 församlingar i Lunds stift och Halland, men det saknas sådana från det vida öfvervägande antalet församlingar. Från Kristianstads läns 144 församlingar finnas uppgifter endast från 28, från Malmöhus läns 241 endast från 66

Om helgonskyldens upphörande i vissa fall.

(Forts.)

Om helgonskyldens upphörande i vissa fall.
(Forts.)

och från Hallands 21 endast från 5. För förhållandet mellan beloppet af helgonskylden i de församlingar, från hvilka statistiska uppgifter finnas tillgängliga, och församlingarnas utgifter till kommunala och kyrkliga ändamål i öfrigt är redogjort i utskottets betänkande, och denna redogörelse utvisar, att helgonskylden utgör högst $4\frac{1}{2}$ procent af samtliga utgifterna. Men huru det förhåller sig i öfriga församlingar, derom vet man ingenting, lika litet som utskottet har kunnat upplysa huru vida helgonskylden utgår i alla församlingar, eller huru vida hemman af alla jordnaturer äro betungade dermed. Att emellertid på vissa ställen helgonskylden icke är så alldeles obetydlig, framgår af den utredning, som kammarkollegium afgifvit och hvilken finnes bifogad en kongl. proposition till 1846 års riksdag. Der redogöres dock endast för förhållandena inom de församlingar, från hvilka helgonskylden varit anslagen till läroverk i städerna, men den visar dock, att det förekommer, att i en liten församling helgonskylden kan uppgå till 50 tunnor spanmål, under det att den i en stor församling blott utgör 4—5 tunnor.

I det outredda skick, hvori alltså detta ärende nu föreligger är det, som nämndes, omöjligt att bilda sig någon åsigt, huru vida det är lämpligt eller icke att borttaga helgonskylden, men kan man icke bilda sig något omdöme derom, så lär det icke heller kunna ifrågakomma att biträda Andra Kammarens skrivelseförslag. De intresserade församlingarna hafva ju den utvägen att sjelfva hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta tillse, huru vida helgonskylden bör afskaffas eller icke, men Riksdagen lærer icke i ärendets nuvarande skick med skäl kunna hos Kongl. Maj:t göra sådan framställning, då Riksdagen ej är i tillfälle bedöma, huru vida den ifrågavarande utskylden öfver allt, der den förekommer, är olämplig eller icke.

Jag får alltså yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr grefven och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt och vidare derpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, samt förklarade sig anse den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Borg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande n:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår kammaren utskottets hemställan och biträder Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—74;

Nej—19.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle bland utskotts-
betänkandena uppföras främst de, som denna dag bordlagts första gången, och sist de ärenden, hvilka denna dag blifvit andra gången bordlagda.

Kammaren åtskildes kl. 9,20 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
